

De ținut și luat aminte!
- Scurtă incursiune în istoria și cultura Armeniei -

În volumul „Istoria și fantomele sale” – „Chestiunea armeană în arhivele diplomatice românești” de Vartan Arachelian, fostul meu coleg de facultate (1960-1965), apărut la Editura Ararat, am descoperit câteva aspecte de deosebit interes, privind Comunitatea Armeană din România, pe care doresc să le prezint cititorilor Revistei „Independența Română - Independența prin cultură”.

Volumul la care mă refer a apărut în 2013 și l-am cumpărat de la unul dintre standurile din preajma Bisericii Armenești, când am luat parte la una dintre sărbătorile Comunității Armenice din București.

Venind mai aproape, la noi în țară, scriitorul Vartan Arachelian menționează într-o cuprinzătoare carte de documente, editată sub auspiciile Ministerului Afacerilor Externe, de către Direcția Arhivelor Diplomatice – „România - Turcia, relații diplomatice”, volumul I, 1923-1938 (anii în care Kemal Atatürk a condus această țară) că editorul Dumitru Preda, în studiul introductiv al acestei culegeri de documente, afirmă că: „Respectând linia politică promovată de creatorul Turciei moderne, Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938), «pace în țară, pace în lume», diplomația turcă de azi a ajuns la «zero probleme cu vecinii» și dezvoltă relațiile Turciei cu toată lumea din arealul pontic și nu numai”. Volumul a apărut în 2011, la două decenii de la proclamarea independenței Republicii Armenia, țară recunoscută diplomatic, printre cele dintâi state, de către România, însă autorul ei, un cunoscut istoric al diplomației, omite faptul că, deși Turcia se învecinează cu Republica Armenia, nu doar că n-o recunoaște, dar îi e ostilă.

Pe bună dreptate, se întreabă domnul Vartan Arachelian, de unde vine relația privilegiată a Turciei cu patria de adopție a armenilor din moment ce toată mitologia fondatoare a românilor se întemeiază pe luptele cu osmanlâii?

Ce justifică, spre exemplu, prioritatea acordată bustului în bronz al lui Kemal Atatürk, chiar pe Calea Victoriei, arteră care a fost numită astfel după Războiul de Independență din 1877-1878, expus public chiar înainte ca Bucureștiului să-i fie repusă în drepturile istorice măcar o statuie evocatoare a unui rege român? Doar fraza asta rostită de Atatürk cu puțin înainte de a muri, cum că „România e o tranșee a Turciei?”. Chiar și când U. R. S. S. e doar istorie? Cauza, crede Vartan Arachelian, și în mare parte are dreptate, e mai profundă, vine chiar din istoria româno-turcă de unde avem nu doar miturile, dar și adevărurile mai mult sau mai puțin dureroase. România, înconjurată de trei mari

imperii, a continuat să întrețină relații bune în epoca modernă și după ce statutul de suzeranitate fusese înlăturat prin victorie, alături de Rusia, în amintitul război.

„Școala și libertatea nu sunt, în primul rând, altceva decât limbă. Limba este mărturia cea mai importantă a existenței ființei naționale a unui popor, amprenta cea mai pregnantă a originalității și valorii sale, tezaurul cel mai prețios al disponibilităților sale spirituale, cheia magică a trecutului istoric, a independenței, sufletul și mintea poporului” (Havhanne Tumanian, poet și scriitor armean, 1869-1923).

Demn de a fi menționat este monumentul „Alfabetul armean” de la Institutul Educațional Melkonian din Nicosia, Cipru.

Alfabetul armean a fost creat în anul 406 e. n. de către cărturarul Mesrop Mastaț (Mesrop Mashtots). Este conceput ca o rugăciune începând cu litera A de la Astvadz (Dumnezeu) și se termină cu litera K de la K’ristos (Cristos). Prin alfabet li s-a dat armenilor o identitate culturală și religioasă pentru a supraviețui ca națiune. Pe baza noului alfabet a apărut interesul pentru traducerea cărților de valoare, în anul 435 s-a tradus Biblia (Suflul lui Dumnezeu). Armenia este una dintre primele țări unde se serbează Ziua Traducătorului. Mesrop Mastaț a format o școală de traducători pentru a procura și traduce în limba armeană opere importante din limba siriană și greacă.

„Cunoașteți înțelepciunea și povăța, aflați vorbele Cugetului” („Cartea proverbelor”). Această frază, tradusă din „Cartea Proverbelor” lui Solomon, este prima scrisă de Mastaț în limba armeană. Nașterea alfabetului armean și traducerea Bibliei au inaugurat o nouă eră pentru Armenia, făcând din secolul al V-lea Epoca de Aur a literaturii armene.

În secolele al XIV-lea și al XV-lea, Mănăstirea Tatev (secolul al IX-lea) a găzduit una dintre cele mai importante universități armene, Universitatea Tatev, care a contribuit la dezvoltarea științei, religiei și filosofiei și la dezvoltarea picturii miniaturale. Cercurile Universității Tatev și-au adus contribuția la păstrarea culturii și credinței armene, în timpul uneia din cele mai turbulente perioade din istoria sa.

Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

Independența prin cultură

Institutul de Manuscrise Antice Mestrop Mastaț din Erevan, Armenia, este unul dintre cele mai bogate depozite de manuscrise și cărți moderne din lume. Din nefericire, mii de manuscrise din Armenia au fost distruse pe parcursul secolelor al X-lea și al XV-lea, în timpul invaziei turcomongole. Potrivit istoricului medieval armean Stopanos Orbelian, turcii din Seljuk au fost responsabili pentru arderea a peste 10.000 de manuscrise armene în Baghaberd, în anul 1170.

Cel mai mare manuscris expus la Matendaran (1200-1202) cântărește 28 kg și are 1208 pagini. Deasupra lui se găsește expus cel mai mic manuscris, care este un calendar bisericesc și a fost scris în 1435.

Arshaluys Paronyan - muzeograf, le explică elevilor Liceului „George Coșbuc” din București proprietățile tiparului și hârtiei unei cărți vechi. În București, prima școală armeană își începe activitatea în 1800, iar în 1817, Manuc-bei Mirzaian întemeiază o școală în curtea bisericii armenesti. Din documentele vremii reiese că școala armeană începe să funcționeze la 25 mai 1817 cu 2 profesori și 30 de elevi. După 1900, școala primește numele de „Misakian - Kesimian”. Înainte

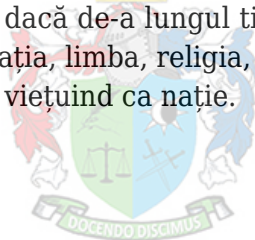
de Primul Război Mondial, școala are 250 de elevi. În 1920, din cauza emigrării, școala armenescă rămâne cu 91 de elevi. După cel de-al Doilea Război Mondial se înregistrează un val important de emigrări în Armenia Sovietică și alte țări, numărul elevilor scade la 140. Pe lângă școala armenescă mai exista o școală de fete, întemeiată de Societatea Ararat în anul 1847, între anii 1919 și 1922 existau două școli particulare, o grădiniță și o școală primară. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial existau două

grădinițe, una în curtea Catedralei și cealaltă în Cartierul Colentina. În 1927 este fondată biblioteca armeană, H.Dj. Siruni fiind primul director al Casei de Cultură armenie și cel care a pus bazele muzeului armean. Împreună cu un grup de intelectuali, Siruni a adunat și a adus manuscrisele, cărțile, obiecte de cult din diverse regiuni ale României în București. În 1942 este construită Casa de Cultură din donația soților Horsep și Victoria Dudian. Biblioteca și muzeul sunt mutate în această clădire.

Înainte de 1989, s-au organizat cursuri duminicale de limba română în cadrul Parohiei Bisericii Armene din București, sub îndrumarea doamnei Anahid Garabedian (Tanti Ani, cum era cunoscută printre elevii săi). Aceasta a publicat primul dicționar armean-român/românarmean, în 1996, împreună cu Nadia Horasangian, cât și o ediție bilingvă de basme armenesti.

Levon Balgian, viitorul Catolicos al tuturor armenilor, profesor al școlilor comunităților armenesti din București, aflăm din arhiva diplomaților armenesti din Vechiul Regat, cercetate pe teren de către trimișii Patriarhiei. Apoi mai există o serie de documente de un real interes pentru istoriografia armeană, care a supraviețuit, grație cercetătorului din diaspora, inclusiv a orientalistului român de origine armeană, Siruni - care-și ocupă, în sfârșit, și prin contribuția cercetătorilor români de a-l aduce în actualitate, locul meritat ca membru post-mortem al Academiei Române.

Limba, cărțile și școala reprezintă pentru armeni repere fundamentale de păstrare a identității. Chiar dacă de-a lungul timpului au pierdut foarte mult din teritorii, armenii au reușit să își mențină civilizația, limba, religia, supra viețuind ca nație.

GEO CĂLUGĂRU
Membru USR

0%

User Rating: Be the first one !